

Hra v súbore, hra v orchestri

Učebné osnovy predmetov hra v súbore a hra v orchestri pre všetky študijné zamerania hudobného odboru.

Platí od školského roku 2019/2020

Charakteristika a ciele predmetov

Predmety hra v súbore, hra v orchestri patria medzi formy skupinového vyučovania na základných umeleckých školách. Cieľom výchovy a vzdelávania je prebudiť a podnecovať v žiakoch trvalý záujem o aktívne muzicírovanie aj po absolvovaní základnej umeleckej školy. Hra v súborových a orchestrálnych zoskupeniach rozširuje umelecké vnímanie a rozvíja hudobnú predstavivosť.

V priebehu vzdelávania sa žiaci aktívne podieľajú na spoločnej interpretácii, na budovaní a stvárňovaní umeleckého diela, spoznávajú súborové a orchestrálne diela baroka, klasicizmu, romantizmu a hudby 20. storočia slovenských i zahraničných hudobných skladateľov. Aktívne sa zúčastňujú koncertných a verejných podujatí, čo im dodáva sebavedomie a istotu počas vystupovania.

Súborová a orchestrálna hra spĺňa dôležitú sociálnu funkciu. Formujú a upevňujú sa priateľské vzťahy medzi hráčmi, ktorých spájajú spoločné záujmy a ciele.

V priebehu výchovno-vzdelávacieho procesu dochádza k rozvoju, zdokonaľovaniu a upevňovaniu hudobných kompetencií žiaka získaných na hodinách individuálneho štúdia, komornej hry a hudobnej náuky.

Hra v súbore je predmet priradený k štúdiu všetkých hudobných nástrojov hudobného odboru ZUŠ. Rozlišuje sa časovým zaradením do príslušného ročníka podľa študijného zamerania, ktoré určujú učebné plány.

S hrou v súbore sa majú možnosť žiaci zoznámiť v treťom ročníku prvej časti I. stupňa základného štúdia. Pokračuje v priebehu ďalšieho štúdia na prvom a druhom stupni, a tiež je zaradená do učebných plánov štúdia pre dospelých.

Štúdium týchto skupinových predmetov slúži ako príprava k hre v amatérskych záujmových umeleckých skupinách a vo väčších súborových a orchestrálnych zoskupeniach. Môže byť súčasťou prierezových tém umeleckých odborov ZUŠ (divadelné predstavenia, tematická súvislosť hudby k vernisážam, spojenie tanečného stvárnenia s hudbou).

Predpokladom zaradenia žiaka do skupinových zoskupení je určitá technická a muzikálna vyspelosť. Cieľom vyučovania súborovej a orchestrálnej hry je príprava samostatného, technicky a interpretačne zrelého a pohotového amatéra hudby, ktorý je schopný štýlovo interpretovať primerane náročné diela skupinového charakteru.

Dirigent, vedúci súboru alebo orchestra sa spolu s učiteľmi hlavných predmetov podieľajú na nácviku a štúdiu súborových a orchestrálnych partov žiakov na hodinách individuálneho vyučovania alebo formou delených skúšok. Systematicky dopĺňajú, prípadne rozširujú súbor, orchester podľa možností základnej umeleckej školy.

Pokiaľ neexistuje možnosť vytvorenia orchestra kvôli nedostatku žiakov alebo hudobných nástrojov, ktoré sa nevyučujú, pokračuje sa vo vyučovaní súborovej hry.

Základ orchestra tvoria prvé husle, druhé husle, violy, violončelá a kontrabas.

Orchester navštevujú žiaci prvého stupňa, druhého stupňa, prípadne žiaci štúdia pre dospelých, preto je veľmi dôležité vybrať hudobný repertoár tak, aby ho technicky a interpretačne zvládli všetky vekové kategórie. V rámci spolupráce s ostatnými oddeleniami je možné rozširovať orchester podľa potreby o dychové a bicie nástroje, klavír alebo spev. Popri tradičnom obsadení orchestra je možné na školách, kde existujú personálne podmienky a prejavuje sa záujem žiakov zriadiť orchestre folklórne, estrádne a tanečné, a iné.

Prvá časť I. stupňa základného štúdia

primárne umelecké vzdelávanie (ISCED 1B)

Hra na husliach, violončele, gitare

Počet hodín týždenne: v 3. a 4. ročníku 2 hodiny

Učebný plán číslo 4

Hra na akordeóne

Počet hodín týždenne: v 4. ročníku 2 hodiny

Učebný plán číslo 4

Hra na sopránovej zobcovej flaute

Počet hodín týždenne: v 3. a 4. ročníku 2 hodiny

Učebný plán číslo 5

Hra na sopránovej zobcovej flaute

Počet hodín týždenne: v 3. a 4. ročníku 1 hodina

Učebný plán číslo 5

Obsah

Žiaci

Hrací aparát.

- aplikujú doposiaľ získané teoretické a individuálne interpretačné kompetencie v súborovej a orchestrálnej hre,
- demonštrujú správne postavenie (sedenie) a používanie hracieho aparátu počas interpretácie,

Hra podľa gest dirigenta.	<ul style="list-style-type: none"> • interpretujú podľa gest dirigenta (určeného hráča), rozumejú nástupnému gestu, gestu ukončenia skladby alebo frázy, • reagujú adekvátnym tempom a dynamikou na gesto ukázané určeným hráčom na začiatku skladby,
Orientácia v notovom zápise.	<ul style="list-style-type: none"> • dokážu sledovať svoj part a nastúpiť na určenom mieste v priebehu skladby.
Hudobno-výrazové prostriedky.	<ul style="list-style-type: none"> • rešpektujú všetky interpretačné (tempové, rytmické, dynamické, artikulačné, agogické) označenia v notovom materiáli,
Technické cvičenia.	<ul style="list-style-type: none"> • reprodukovujú účelové cvičenia zamerané na vnímanie melodickú líniu, spoločné frázovanie, tempo, rytmus, dynamiku a artikuláciu technických spôsobov hry,
Základy viachlasu.	<ul style="list-style-type: none"> • vnímajú melodickú líniu svojho hlasu v jednohlasných a kánonických piesňach, • zahrajú dvojhlasné, trojhlasné stupnice a kvintakordy s možnosťou pohybu vo všetkých troch hlasoch,
Rytmus.	<ul style="list-style-type: none"> • dodržia presný rytmus a artikuláciu rytmických hodnôt v hudobnej skladbe,
Opakovacie znamienka.	<ul style="list-style-type: none"> • aplikujú v hre znamienka repetícia, prima volta, sekunda volta,
Jednotná interpretácia hudobnej skladby.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú primerane k technicko-interpretáčnej úrovni žiakov v skladbe rovnaké tempo, dynamiku, rytmus, frázovanie a v notovom zápise určené výrazové prostriedky,
Hudobná komunikácia.	<ul style="list-style-type: none"> • prispôsobia sa dynamicky v dominantných a sprievodných úsekoch jednotlivých hlasov,
Farba tónu.	<ul style="list-style-type: none"> • vnímajú farebnosť rôznych nástrojov, melodickú a harmonickú líniu, prispôsobia sa celku počas súčasnej hry technických spôsobov, intonácii, rytmu, agogike, dynamike a celkovému prednesu,
Melodická, rytmická a harmonická predstavivosť.	<ul style="list-style-type: none"> • prispôsobia sa spoločnej interpretácii technických spôsobov, intonácii, rytmu, agogike, dynamike a celkovému prednesu. • vnímajú svoju hru ako súčasť celku, bez pocitu, že sú vzájomne rušení,

Samostatná príprava.	<ul style="list-style-type: none"> • uvedomujú si zodpovednosť za spoločnú interpretáciu hudobnej skladby, • našťudujú technicky náročnejšie miesta v skladbe na individuálnych vyučovacích hodinách a delených skúškach,
Kultúra správania sa na koncertných podujatiach. Analýza interpretácie.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú zásady kultúrneho správania sa na koncertných podujatiach, • dokážu verbálne vyjadriť emocionálne zážitky vyvolané interpretáciou,
Analýza hudobnej skladby.	<ul style="list-style-type: none"> • rozoznávajú tému v interpretovanej skladbe,
Elementárne chápanie hudobnej logiky.	<ul style="list-style-type: none"> • rozlíšia sluchom frázovanie, predohru, dohru, spomalenie, vrchol v konkrétnych vybraných skladbách,
Hudobný repertoár.	<ul style="list-style-type: none"> • interpretujú do repertoáru hudobné skladby k rôznym významným príležitostiam (vianočný repertoár, veľkonočný, ...),
Znalosť skupinového rozostavenia na pódiu počas interpretácie.	<ul style="list-style-type: none"> • zaujmú pohotovo svoje miesto na pódiu, • vnímajú zodpovednosť za spoločný zvukový, umelecký prejav.
<i>Špecifiká pre sláčikové hudobné nástroje:</i> Prstoklad (hmaty) v durovej a molovej tónine.	<ul style="list-style-type: none"> • aplikujú prstoklad v interpretovanej skladbe v prvej polohe v durovej a molovej tónine a so zníženým prvým prstom vo všetkých hmatových modulloch,
Tvorba tónu.	<ul style="list-style-type: none"> • podriaďujú intonačnú čistotu a kvalitu tónu v rámci spoločnej interpretácie,
Technika hry sláčikom.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú jednotu v sláčikových ťahoch, súčasne zadeľujú slák podľa tempa, technického spôsobu hry a dynamiky, • majú našťudovaný repertoár z klasickej aj súčasnej hudby.
Hudobná literatúra pre súborovú a orchestrálnu hru. <i>Špecifiká pre dychové hudobné nástroje:</i> Spoločná interpretácia v durových a molových tóninách. Hmaty, nádychy, tempo.	<ul style="list-style-type: none"> • regulujú intonačnú čistotu a kvalitu tónu počas spoločnej interpretácie, • demonštrujú správne hmaty, spoločné nádychy, tempo, rovnako interpretujú technické spôsoby hry a dynamiku.
Hudobno-výrazové prostriedky.	

Druhá časť I. stupňa základného štúdia

nižšie sekundárne umelecké vzdelávanie (ISCED 2B)

Hra na husliach, violončele, akordeóne, gitare

Počet hodín týždenne: 2 hodina

Učebný plán číslo 4

Hra na sopránovej zobcovej flaute

Počet hodín týždenne: 1 hodina

Učebný plán číslo 5

Hra na bicích nástrojoch

Počet hodín týždenne: 2 hodiny

Učebný plán číslo 7

Hra na virole

Počet hodín týždenne: 2 hodiny

Učebný plán číslo 11

Hra na priečnej flaute, klarinete, saxofóne, trúbkach, zobcových flautách

Počet hodín týždenne: v 3. a 4. ročníku 2 hodiny

Učebný plán číslo 13

Obsah	Žiaci
Hrací aparát.	<ul style="list-style-type: none"> • preukážu teoretické a praktické interpretačné kompetencie na úrovni absolventa druhej časti prvého stupňa v súborovej a orchestrálnej hre,
Tvorba tónu.	<ul style="list-style-type: none"> • vedome regulujú činnosti hracieho aparátu počas interpretácie, • korigujú intonačnú čistotu, farbu a kvalitu tónu počas súhry,
Interpretácia podľa dirigenta.	<ul style="list-style-type: none"> • reagujú na nástupné gesto, ukončenie skladby, fermátu, na dobovacie schémy, • interpretujú podľa gest dirigenta, vedia určiť, kedy ukázal dirigent vo svojom geste prvú dobu,
Jednotná interpretácia s výrazným prednesom.	<ul style="list-style-type: none"> • dokážu podľa gest dirigenta udržať rytmus a melodickú líniu vlastného partu v rámci spoločnej interpretácie,

Melodická, harmonická, rytmická predstavivosť.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú cvičenia na pohotovú reakciu pri zmene tempa, dynamiky podľa gesta dirigenta, • orientujú sa v polyrytmických štruktúrach, • vnímajú zvuk rozšírenej harmónie skladieb a farebnosť rôznych nástrojov,
Intonačné cvičenia.	<ul style="list-style-type: none"> • zahrajú trojhlasné stupnice, kvintakordy s rôznymi možnosťami pohybu vo všetkých troch hlasoch,
Hudobný materiál s náročnejším rytmickým, dynamickým kontrastom v jednotlivých hlasoch. Spoločná interpretácia.	<ul style="list-style-type: none"> • reagujú v rámci spoločnej interpretácie na rytmické, dynamické a tempové zmeny počas skladby, • aplikujú v rámci súhry spoločné chápanie frázovania, použitia dynamiky, výrazových, artikulačných prostriedkov a agogiky,
Analýza hudobnej skladby.	<ul style="list-style-type: none"> • rozumejú stavbe a frázovaniu interpretovanej skladby, dokážu určiť hlavnú myšlienku, predohru, dohru, spomalenie, vrchol,
Melodická, rytmická a harmonická predstavivosť.	<ul style="list-style-type: none"> • rozoznávajú základné znaky hudobných foriem, vedia určiť tempo, metrum a charakter študovaných skladieb, • uplatňujú získané kompetencie z doterajšieho štúdia pri samostatnej analýze svojho partu,
Jednotná intonácia. Hudobno-výrazové prostriedky.	<ul style="list-style-type: none"> • doladia sa intonačne v rámci skupiny, • aplikujú výrazové a artikulačné prostriedky zapísané v notovom zápise nacvičovaných skladieb. (decrescendo, ritardando, accelerando, con moto, animato, piu, ...),
Hudobná forma interpretovanej hudobnej skladby.	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznávajú základné znaky a spôsob interpretácie hudobných foriem piesňových, rondo nižšieho typu, variácií, suitového cyklu, alebo iných interpretovaných skladieb,
Hudobná komunikácia.	<ul style="list-style-type: none"> • vnímajú interpretáciu ako celok, dokážu sa so spoluhráčmi navzájom počúvať,
Umelecko-estetické cítenie.	<ul style="list-style-type: none"> • interpretujú plynule, a zároveň s počúvaním ďalších hlasov, vlastnú melodickú líniu v dialógu so spoluhráčmi,
Štúdium literatúry pre súborovú a orchestrálnu hru rôznych štýlových období a žánrov.	<ul style="list-style-type: none"> • interpretujú skladby úrovňou zodpovedajúce technickej a interpretačnej úrovni žiakov,

Analýza interpretácie.

- uplatňujú na základe porozumenia skladbe a v súlade s ostatnými hráčmi vlastné predstavy a emócie,
- majú prehľad o známych súborových a orchestrálnych skladbách,
- dokážu nieť zodpovednosť za interpretačný prejav svoj i v rámci skupiny,
- používajú hudobnú terminológiu v diskusiách o hudobnej skladbe, dokážu porovnať a ohodnotiť vlastný interpretačný výkon i iných hráčov,

Hra z listu a dôsledné sledovanie notového zápisu počas súhry.

Samostatné štúdium súborových a orchestrálnych partov.

Špecifiká pre sláčikové nástroje:

Rozšírenie tónového rozsahu hrou v polohách.

- sústredia sa popri súčasnom znení na interpretáciu svojho partu počas hry z listu,
- poznajú a aplikujú pri samostatnom nácviku zásady efektívneho cvičenia.

Tvorba tónu.

Intonačná čistota.

Spoločný ťah sláčikom.

- interpretujú skladby s väčším tónovým rozsahom a hrou v polohách podľa repertoáru,
- regulujú intonačnú čistotu a kvalitný tón interpretovaných intervalov s použitím rôznych technických spôsobov hry,
- demonštrujú spoločné ťahy slákom, zadelenie sláku, hru v určených častiach sláku podľa tempa, dynamiky, využitých technických spôsobov hry.

Špecifiká pre dychové nástroje:

Tvorba tónu.

Intonačná čistota.

Spoločná interpretácia hmatov a hudobno-výrazových prostriedkov.

- regulujú intonačnú čistotu a kvalitu tónu počas spoločnej interpretácie náročnejších skladieb,
- demonštrujú správne hmaty, spoločné nádychy, tempo, rovnako interpretujú technické spôsoby hry a dynamiku.

Špecifiká pre bicie nástroje:

Samostatná a štýlová aplikácia kompetencií získaných v sólovej hre.

Regulácia intonačnej čistoty (tympany) a kvality tónu.

Nácvik skupinových nástupov, odsadení, dynamiky a agogiky.

- aplikujú nadobudnuté kompetencie z hlavného predmetu, hudobnej náuky a komornej hry,
- regulujú intonačnú čistotu (tympany),
- vedia jednoducho improvizovať a samostatne hľadať riešenia problémov v konkrétnej skladbe,

Zmeny rytmu a metra v skladbe.

- dokážu medzi sebou v rámci sekcie bicích nástrojov vedome interpretačne komunikovať.

Polyrytmická súhra.

II. stupeň základného štúdia

Hra na klávesových, sláčikových, dychových nástrojoch, gitare, akordeóne a bicích nástrojoch

Počet hodín týždenne: 2 hodiny

Učebný plán číslo 20

Hra na organe

Počet hodín týždenne: v 3. a 4. ročníku 1 hodina

Učebný plán číslo 21

Obsah	Žiaci
Tvorba tónu.	<ul style="list-style-type: none"> • kontrolujú a regulujú čistotu intonácie a kvalitu tónu, využívanie farebných tónových odtieňov,
Interpretácia.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú v rámci spoločnej interpretácie osvojenú technickú vyspelosť, tónovú kultúru, výrazovú stránku skladby, • reprodukovujú hudobný materiál adekvátnej interpretácie celého súboru alebo orchestra,
Hudobná komunikácia.	<ul style="list-style-type: none"> • podriaďujú sa spoločnému frázovaniu, • precízne artikulujú používané technické spôsoby hry, • uplatňujú dynamické odtiene, agogiku a iné výrazové prostriedky v rámci kolektívnej hry, • interpretujú skladby s náročnejšími rytmickými a melodickými kontrastmi v jednotlivých hlasoch, • prezentujú správne kultúrne a interpretačné návyky počas skupinovej interpretácie na pódiu, • podriaďujú vlastný technický prejav, interpretované výrazové prostriedky, agogiku, dynamiku celkovému zneniu,

Hra podľa gest dirigenta.

Žánrové a štýlové špecifiká.

Súborové a orchestrálne diela slovenských a zahraničných autorov hudby 20. storočia.

Prepisy skladieb rôznych žánrov podľa potrieb súboru alebo orchestra.

Individuálna príprava, kombinovaná v rámci delených skúšok.

Samostatná analýza notového materiálu svojho partu.

Interpretačné znamienka.

Analýza hudobnej skladby.

Osobitý interpretačný prejav.

- preukážu schopnosti viesť jednoliatu hudobnú konverzáciu počas interpretácie hudobnej skladby,
- interpretujú plynule melodickú líniu pri súčasnom sledovaní dirigentových gest a počúvaní ďalších hráčov,
- flexibilne reagujú na dirigentove gestá určujúce tempo, dynamiku, výraz, nástupy a ukončenia aj v priebehu hudobnej skladby,
- aktívne ako interpreti alebo ako percipienti hudby sa zúčastňujú na koncertných vystúpeniach, majú prehľad o domácich i svetových súboroch a orchestroch,
- aplikujú v rámci spoločnej súhry osobité interpretačné prvky charakteristické pre rôzne hudobné štýly a žánre,
- majú prehľad o súborovej a orchestrálnej tvorbe slovenských a zahraničných hudobných skladateľov,
- podieľajú sa na výbere repertoáru,
- v rámci delených skúšok kladú dôraz na vycvičenie náročných rytmických, melodických a interpretačných prvkov, spoločné tempo, rytmus, artikuláciu výrazových prostriedkov, frázovanie, ktoré neskôr aplikujú v súhre,
- poznajú zásady účelového a efektívneho samostatného nácviku,
- definujú a uplatňujú v hre znamienka Da Capo al Fine, Prima volta, Alternativo I., tacet, a pod.,
- určia tóninu, metrum, tempo, formálnu štruktúru, harmonickú sadzbu, hudobno-výrazové prostriedky, celkový charakter pred jej nácvikom,
- interpretačne vyjadrujú vlastné predstavy na základe porozumenia interpretovanej skladbe,
- sú si vedomí dôležitosti systematického a pravidelného nácviku,

Analýza interpretácie.	<ul style="list-style-type: none"> • v rámci sebareflexie dokážu porovnať, zdôvodniť a ohodnotiť celkový prejav súboru, orchestra,
Hudobná terminológia.	<ul style="list-style-type: none"> • používajú hudobnú terminológiu adekvátnu dĺžke štúdia, • diskutujú o hudobných predstavách interpretovanej skladby, • interpretujú hudobné skladby z listu.
Hra z listu. <i>Špecifiká pre sláčikové hudobné nástroje:</i> Tónový rozsah.	<ul style="list-style-type: none"> • interpretujú skladby v rozsahu celého hmatníka alebo podľa potreby v interpretovanej skladbe,
Technika hry sláčikom.	<ul style="list-style-type: none"> • dokážu samostatne z notového materiálu vyvodiť zadelenie sláčika a spôsob interpretácie technických spôsobov hry,
Interpretácia.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú spoločné ťahy slákom, frázovanie a artikuláciu hudobno-výrazových prostriedkov počas hry.
<i>Špecifiká pre dychové hudobné nástroje:</i> Tvorba tónu.	<ul style="list-style-type: none"> • samostatne regulujú intonačnú čistotu a kvalitu tónu počas spoločnej interpretácie náročnejších skladieb,
Technika hry na nástroji.	<ul style="list-style-type: none"> • demonštrujú správne hmaty, spoločné nádychy, tempo, frázovanie, podriaďujú sa celkovej interpretácii technických spôsobov hry a dynamiky a agogiky.
<i>Špecifiká pre bicie hudobné nástroje:</i> Analýza hudobnej skladby.	<ul style="list-style-type: none"> • vedia posúdiť dôležité aspekty interpretovanej skladby,
Syrtytmická a polyrytmická súhra. Takt a tempo.	<ul style="list-style-type: none"> • orientujú sa v polyrytmických štruktúrach, • vedia udať správne tempo a naznačiť nástup,
Tvorba tónu. Hudobná tvorivosť a improvizácia.	<ul style="list-style-type: none"> • regulujú intonačnú čistotu (tympany), • vedia jednoducho improvizovať a samostatne hľadať riešenia problémov v konkrétnej skladbe,
Skupinová interpretácia.	<ul style="list-style-type: none"> • dokážu vedome interpretačne komunikovať v rámci sekcie bicích nástrojov, a súčasne v rámci súboru, orchestra ako celku.